

БӨЛІМ: ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ / ПАЙДАЛЫ

Қарыздан шығудың 15 жолы: ақшаны реттеудің нақты және тиімді тәсілдері

ЖАРИЯЛАНДЫ
23.04.2026ТІРЕК СӨЗДЕР
ақша жинау, бюджет, қаржы,
қаржылық тәртіп, қарыз, несиеСІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/188343/>

Сурет 1. Қарыздан шығудың 15 жолы: ақшаны реттеудің нақты және тиімді тәсілдері

Қарызға кіру оңай, ал одан шығу қиын. Мұны қарызы бар адам жақсы түсінеді. Басында аз ғана сомада басталған берешек уақыт өте келе адамның жүйкесін тоздыратын, еркіндігін шектейтін, тіпті отбасындағы берекеге әсер ететін үлкен мәселеге айналуы мүмкін. Біреу ай сайынғы төлемнен шаршайды, біреу табысының көбін қарызға беріп, өзіне ақша қалмай қиналады, енді біреу бірнеше жерден қарыз алып, қайсысын бірінші жабарын білмей жүреді.

Ең қиыны — қарыздың тек қаржылық мәселе болып қалмауы. Ол адамның ішкі тыныштығына да әсер етеді. Көп адам таңертең көзін ашқаннан бастап, “осы айда қалай төлеймін?” деген оймен жүреді. Кейбірі қоңыраудан қорқады. Кейбірі жақындарынан қысылып жүреді. Кейбірі ақша тапса да, оның қызығын көрмейді, себебі бәрі қарызға кетеді.

Бірақ бір нәрсені анық білу керек: **қарыздан шығуға болады**. Иә, бір күнде емес. Иә, кейде қиын болады. Бірақ нақты жоспармен, сабырмен және тәртіппен жүрсеңіз, бұл тығырықтан шығатын жол бар. Қарыздан құтылу үшін ең алдымен үлкен табыс емес, дұрыс шешім керек. Көп жағдайда мәселе табыстың аздығында ғана емес, ақшаның жүйесіз жұмсалыуында, бақылаусыз шығындарда және қаржыға немқұрайлы қарауда жатады.

Бұл мақалада қарыздан шығудың 15 жолын кеңінен түсіндіремін. Мұнда жай кеңес емес, шын өмірде қолдануға болатын нақты тәсілдер беріледі. Егер сіз шынымен қарыздан құтылғыңыз келсе, осы мақаланы соңына дейін оқып шығыңыз. Кейбір бөлім сізге қатты әсер етуі мүмкін.

1. ЕҢ АЛДЫМЕН ШЫН ЖАҒДАЙЫҢЫЗДЫ ТОЛЫҚ МОЙЫНДАҢЫЗ

Қарыздан шығудың ең бірінші қадамы — жағдайды жасыруды тоқтату. Көп адам қарызын нақты есептемейді. Шамамен біледі. “Әйтеуір бір жерге беремін”, “бірнеше төлемім бар”, “осы айды өткізсем болды” деген секілді жалпылама оймен жүреді. Бірақ бұлай жүру адамды құтқармайды. Керісінше, мәселені соза береді.

Сіз ең алдымен отырыңыз да, барлық қарызыңызды түгел жазыңыз. Кімге бересіз, қанша бересіз, ай сайын қанша төлейсіз, қай күні төлеу керек, кешіктірсеңіз не болады — бәрін нақты көрсетіңіз. Бір жерде несие болуы мүмкін, бір жерде таныстан алған ақша, бір жерде бөліп төлеу, енді бір жерде карта қарызы болуы мүмкін. Бәрі жазылуы керек.

Неге бұл маңызды? Себебі адам белгісіз нәрседен көбірек қорқады. Ал нақты цифрды көргенде, ми жұмыс істей бастайды. Сіз “бәрі бітті” деген эмоциялық күйден “енді мен не істей аламын?” деген әрекетке өтесіз.

Шындық кейде ауыр болады. Бірақ шындыққа қарамай қарыздан шығу мүмкін емес. Дертті мойындау — емнің басы. Қаржыда да солай.

2. ЖАҢА ҚАРЫЗ АЛУДЫ БІРДЕН ТОҚТАТЫҢЫЗ

Қарыздан шығамын деп жүріп, жаңа қарыз ала беру — ең үлкен қателіктің бірі. Кейбір адам ескі қарызын жабу үшін жаңа қарыз алады. Бір төлемді жабу үшін екіншісін ашады. Айдың соңын жабу үшін таныстан сұрайды. Сөйтіп, өзі байқамай қарыз шеңберіне түсіп қалады.

Мұны түсіну керек: сіз қарыздан шығуға емес, қарызды айналдыруға көшіп кетесіз. Бұл уақытша жеңілдік бергендей көрінеді, бірақ ұзақ мерзімде жағдайды ауырлатады. Өйткені мәселе шешілмейді, тек кейінге ысырылады.

Сондықтан өзіңізге нақты ереже қойыңыз: **бүгіннен бастап жаңа қарыз жоқ**. Бұл өте маңызды ішкі шешім. Иә, оңай емес. Иә, кейде қиын сәттер болады. Бірақ қарыздан шығудың басы дәл осы жерден басталады.

Жаңа қарыз алмау дегеніміз — өз өміріңізге жаңа тәртіп енгізу деген сөз. Бұл шешім сізді бірден бай қылмайды, бірақ сізді бұрынғы шұңқырды тереңдете беруден тоқтатады.

3. БАРЛЫҚ ШЫҒЫН МЕН ТАБЫСТЫ ҚАҒАЗҒА ТҮСІРІҢІЗ

Көп адам “ақша жетпей жүр” дейді, бірақ сол ақшаның нақты қайда кетіп жатқанын білмейді. Негізі қарыздың үлкен себептерінің бірі — бақылаусыз ақша ағымы. Ақша бар кезде жұмсалады, жоқ кезде қарыз алынады. Ал осының ортасында есеп жоқ.

Сіз ай сайынғы табысыңызды және барлық шығыныңызды түгел жазуыңыз керек. Тіпті ұсақ шығындардың өзін. Өйткені мәселе кейде үлкен сатып алуда емес, күн сайын қайталанатын ұсақ ақшаларда жатады. Күніне бірнеше рет кофе алу, жоспарсыз такси, қажетсіз дүкен аралау, онлайн тапсырыстар, артық жазылымдар — осылар ай соңында елеулі сомаға айналады.

Ақшаны есептеу сізді сараң қылмайды. Керісінше, саналы етеді. Ақшаңызды қайда жұмсап жүргеніңізді көргенде ғана, нені қысқарту керегін түсінесіз.

Егер қаласаңыз, шығынды үшке бөліңіз:

- міндетті шығын;
- уақытша қысқартуға болатын шығын;

- мүлде қажет емес шығын.

Сол кезде өміріңіз анық көріне бастайды. Қарыздан шығу үшін ең алдымен ақшаға көзбен емес, есеппен қарау керек.

4. АЙЛЫҚ БЮДЖЕТ ҚҰРЫҢЫЗ ЖӘНЕ СОҒАН БАҒЫНЫҢЫЗ

Бюджет деген сөзді көп адам жақтырмайды. Біреуге ол шектеу сияқты көрінеді. Біреуге кедейліктің белгісі секілді сезіледі. Бірақ шындығында бюджет — қысылу емес, бақылау. Бюджет бар жерде тәртіп бар. Тәртіп бар жерде нәтиже бар.

Бюджет жасау дегеніміз — айлық түспей тұрып, ақшаның қайда кететінін алдын ала шешу. Егер сіз бұны істемесеңіз, ақша өз бетімен кетеді. Әдетте ондай ақша маңызды нәрсеге емес, жеңіл нәрсеге жұмсалып қояды.

Бюджетте ең алдымен мыналар болуы керек:

- міндетті төлемдер;
- азық-түлік;
- жол шығыны;
- коммуналдық төлемдер;
- қарыз төлемі;
- ең аз көлемдегі қор.

Ең маңыздысы — бюджет жасап қана қоймай, соны ұстану. Көп адам ай басында жақсы жоспар құрады да, бірнеше күннен соң бәрін ұмытады. Сондықтан бюджет шынайы болуы керек. Өте қатал емес, бірақ бос та емес. Өзіңіз ұстана алатын жүйе қажет.

Бюджет — қарыздан шығудың картасы. Картасыз адам адасады. Сол сияқты бюджетсіз адам ақшасын жоғалтады.

5. ҚАРЫЗДЫ ҚАЙ ТӘРТІППЕН ЖАБАТЫНЫҢЫЗДЫ АНЫҚТАҢЫЗ

Қарыз көп болса, адам абдырап қалады. Қайсысын бірінші жабамын? Қайсысына көбірек аударамын? Қайсысын кейінге қалдырамын? Осындай сұрақтар мазалайды. Сондықтан сізге стратегия керек.

Екі негізгі тәсіл бар. Біріншісі — ең кішкентай қарыздан бастау. Бұл тәсіл адамның мотивациясын көтереді. Себебі бір қарыз жабылғанын көру — психологиялық күш береді. “Мен істей аламын екен” деген сенім пайда болады.

Екіншісі — ең ауыр қарыздан бастау. Яғни өсімі көп, қысымы көп, ең зиянды қарызды бірінші жабу. Бұл қаржылық жағынан тиімдірек болуы мүмкін.

Қай әдісті таңдасаңыз да, ең бастысы — шашырамай, бір жүйемен жүру. Бір қарызды негізгі нысанаға айналдырыңыз. Қалғандарына минимум төлем жасап отырыңыз. Ал артық ақша сол бір нысана қарызға кетсін.

Бұл жерде ең үлкен мәселе — адамдардың эмоциямен жүруі. Бір ай былай төлейді, келесі ай басқаша төлейді, сосын тағы өзгертеді. Осылай тұрақсыздық пайда болады. Ал қарыз тұрақтылықпен жабылады.

6. КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДІ УАҚЫТША ҚАРАПАЙЫМ РЕЖИМГЕ АУЫСТЫРЫҢЫЗ

Қарыздан шығу кезеңі — сән қуатын, артық шығын жасайтын, қалағаныңды бірден алатын кезең емес. Бұл — тәртіп кезеңі. Кейде адамға бірнеше ай бойы өмірін қарапайым режимге ауыстыруға тура келеді.

Бұл өзіңізді жазалау емес. Бұл өзіңізді құтқару.

Уақытша мыналарды азайтуға немесе тоқтатуға болады:

- қымбат киім алу;
- жиі кафе аралау;
- қажетсіз сыйлықтар;
- жоспарсыз саяхат;
- сән үшін жұмсалатын шығын;
- “өзімді қуантайын” деп жасалатын сатып алулар.

Көп адам қарызда жүріп те сырт көзге жақсы көрінгісі келеді. Сол үшін артық ақша жұмсайды. Бұл өте қауіпті әдет. Себебі қарыздағы адамға ең алдымен статус емес, тұрақтылық керек.

Бірнеше ай қарапайым өмір сүріп, кейін еркіндікке шығу әлдеқайда ақылдырақ. Уақытша қысылу — ұзақ мерзімді жеңілдікке апарды.

7. ТАМАҚ, ТҰРМЫС ЖӘНЕ ҰСАҚ ШЫҒЫНДАРДЫ ҚАТТЫ БАҚЫЛАҢЫЗ

Қарыздан шығудың ең шынайы жолдарының бірі — тұрмыстық шығындарды басқару. Көп отбасы үлкен ақшаны үлкен нәрседен емес, күнделікті ұсақ шығындардан жоғалтады. Олар көзге қатты көрінбейді, бірақ ай соңында қомақты ақша болып

шығады.

Мысалы, дүкенге тізімсіз бару — артық шығынның ең жиі себебі. Аш күйде дүкенге кіру де солай. Күн сайын сырттан дайын тамақ алу да бюджетке ауыр тиеді. Бір қарағанда “ұсақ нәрсе” сияқты, бірақ ұзақ мерзімде үлкен айырмашылық береді.

Тамаққа кететін шығынды азайту үшін:

- аптаға ас мәзірін жоспарлау;
- дүкенге тізіммен бару;
- сырттан жиі тамақ алмау;
- үйдегі азықты ысырап етпеу;
- босқа жиналып қалатын өнім алмау керек.

Бұл жерде мақсат — өзіңізді қинау емес. Мақсат — ақшаны ақылмен жұмсау. Кейде адамның қалтасындағы ең үлкен тесік дәл осы күнделікті тұрмыстық салада болады.

8. ҚОСЫМША ТАБЫС ТАБУДЫҢ ЖОЛЫН ІЗДЕҢІЗ

Тек үнемдеп қана қарыздан шығу кейбір адамға өте ұзаққа созылып кетуі мүмкін. Сондықтан екінші маңызды бағыт — табысты көбейту. Қарызды жабудың жылдамдығы көбіне осыған байланысты.

Көп адам “менде мүмкіндік жоқ” деп ойлайды. Бірақ кейде мүмкіндік бар, тек адам оны төмен бағалайды. Біреу жақсы түсіндіре алады — демек репетитор бола алады. Біреу жаза алады — онлайн қызмет көрсете алады. Біреу жүргізе алады, біреу сата алады, біреу монтаж жасай алады, біреу қолөнер біледі.

Қосымша табыс міндетті түрде үлкен бизнес болмауы керек. Кейде уақытша қосымша жұмыс та көмектеседі. Мысалы, кешкі уақытта қосымша табыс әкелетін жұмыс, демалыс күнгі қызмет, фриланс, үйдегі артық затты сату — бәрі қарызды азайтуға күш береді.

Маңыздысы — қосымша түскен ақшаны бос жібермеу. Егер оны қайтадан өмір сапасын уақытша көтеруге жұмсап жіберсеңіз, пайда аз болады. Ал егер сол ақша қарызға кетсе, оның нақты нәтижесін көресіз.

9. КЕЗ КЕЛГЕН АРТЫҚ АҚШАНЫ ҚАРЫЗҒА БАҒЫТТАҢЫЗ

Бір жерде бонус түсті, біреу ақша қайтарды, сыйлық ақша алдыңыз, бірдеңе саттыңыз, қосымша табыс түсті — осындай кез келген күтпеген ақша қарызға кетуі керек. Бұл — қарыздан шығудың өте маңызды тәртібі.

Көп адам дәл осы жерде қателеседі. Олар артық ақшаны “өзіме бірдеңе ала салайын”, “біраз демалайын”, “осы жолы жұмсап жіберейін” деп жібереді. Сөйтіп қарыз сол

қалпында қалады.

Егер сіз шынымен қарыздан құтылғыңыз келсе, онда кез келген қосымша ақшаның миссиясы анық болуы керек. Ол сіздің еркіндігіңізді сатып алуға жұмыс істеуі тиіс. Яғни қарызды азайтуға.

Бүгін кішкене сома болса да, оның әсері бар. Өйткені қарыз сома жағынан ғана емес, психологиялық салмақ жағынан да азая бастайды. Адам қарыздың кеміп жатқанын көргенде, әрі қарай да күресуге ынтасы күшейеді.

10. ШАҒЫН БОЛСА ДА ҚАУІПСІЗДІК ҚОРЫН ҚҰРЫҢЫЗ

Көп адам қарызын жапқанымен, біраз уақыттан кейін қайта қарызға кіреді. Неге? Себебі күтпеген шығынға дайын емес. Телефон бұзылды, бала ауырып қалды, үйде бір нәрсе істен шықты, жолға шұғыл ақша керек болды — бірден қайта қарыз іздейді.

Сондықтан ең болмаса шағын қауіпсіздік қоры болуы керек. Бұл қор сізді бай қылмайды, бірақ сізді қайта қарыз алудан қорғайды. Кейде ең маңызды ақша — инвестицияға емес, төтенше жағдайға арналған ақша.

Бұл жерде үлкен сомадан бастау міндетті емес. Аз-аздан жинасаңыз да болады. Маңыздысы — әдет қалыптастыру. Өзіңізге “менде күтпеген жағдайға арнап бөлек ақша бар” деген сенім пайда болады. Бұл қаржылық қысымды азайтады.

Қауіпсіздік қоры — қарыздан шығудың ғана емес, қарызға қайта батпаудың да құралы.

11. ОТБАСЫМЕН НЕМЕСЕ ЖАҚЫНДАРЫҢЫЗБЕН АШЫҚ СӨЙЛЕСІҢІЗ

Егер сіз жалғыз өмір сүрмесеңіз, қарыз мәселесін жалғыз шешу қиын. Әсіресе отбасыңыз болса. Көп адам қарызын жұбайынан, ата-анасынан немесе үйдегі адамдардан жасырады. Бұл уақытша тыныштық беруі мүмкін, бірақ ұзақ мерзімде жағдайды ушықтырады.

Үйдегі адамдар шын жағдайды білмесе, олар бұрынғыша шығын жасай береді. Бірі үнемдеп жүргенде, екіншісі еркін жұмсап жүрсе, нәтиже шықпайды. Сондықтан отбасыда бір шын әңгіме болу керек.

Бұл жерде ұрысу емес, түсіндіру маңызды. Қандай қарыз бар, қанша уақыт қажет, қандай шектеу болады, не үшін уақытша қысылу керек — осының бәрі ашық айтылса, үйдегі адамдар да сізді түсіне бастайды.

Қарыздан шығу кейде математикалық емес, командалық жұмысқа айналады.

Отбасыңыз сізге қарсы емес, бірге болуы керек.

12. ҚАРЖЫЛЫҚ ӘДЕТТЕРІҢІЗДІ ӨЗГЕРТІҢІЗ

Қарыз көбіне бір үлкен оқиғадан емес, қалыптасқан дұрыс емес әдеттен пайда болады. Мысалы:

- ақша түскен бойда жұмсау;
- көңіл-күйге қарап сатып алу;
- “осыны да ала салайын” деу;
- есеп жүргізбеу;
- әр нәрсені бөліп төлеуге алу;
- болашақтағы табысқа сеніп шығынды көбейту.

Егер әдет өзгермесе, қарыз жабылса да, қайта оралады. Сондықтан мәселені тек төлеммен емес, мінезбен де шешу керек.

Өзіңізді бақылап көріңіз. Сіз қашан ақшаға әлсіздік танытасыз? Жалақы түскенде ме? Көңіліңіз түскенде ме? Біреумен салысқанда ма? Әлеуметтік желіден кейін ме? Міне, сол сәттерді тану өте маңызды.

Қарыздан шығу — тек ақшаны реттеу емес, өзіңізді реттеу. Осыны түсінген адам ұзаққа барады.

13. САТЫП АЛМАС БҰРЫН КІДІРІС ЖАСАУДЫ ҮЙРЕНІҢІЗ

Көп қате шешім эмоциямен қабылданады. Сол сәтте бір нәрсе керек сияқты көрінеді. Бірақ арада уақыт өтсе, оның шын мәнінде қажет еместігі білінеді. Сондықтан өзіңізге бір қарапайым ереже қойыңыз: бірден сатып алмаңыз.

Арзан нәрсеге болса — 24 сағат күтіңіз. Қымбат нәрсеге болса — 3 күн күтіңіз. Осы аралықта сіздің эмоцияңыз басылады. Миіңіз анық ойлай бастайды. Көп жағдайда адам “негізі, мұның маған қазір керекі жоқ екен” деген шешімге келеді.

Бұл ереже әсіресе қарыздан шығып жүрген адамға өте керек. Себебі сіздің әр теңгеңіздің міндеті бар. Ол жай ақша емес, сіздің болашақ еркіндігіңіздің бір бөлігі.

Кідіріс жасау — әлсіздік емес. Керісінше, қаржылық есейген адамның белгісі.

14. ҚАРЫЗ БІТКЕН СОҢ ДА БҰРЫНҒЫ ӘДЕТКЕ ҚАЙТПАҢЫЗ

Көп адам қарызын жауып алады да, “енді еркінмін” деп қайтадан бұрынғы өміріне оралады. Сөйтіп біраз уақыттан кейін тағы қарызға кіреді. Бұл — өте жиі қайталанатын

жағдай.

Қарыздан шығу — тек белгілі бір соманы жабу емес. Бұл — жаңа өмір салтына өту. Егер сол жаңа тәртіп сақталмаса, бұрынғы нәтиже де қайтып келеді.

Сондықтан қарыз біткен соң:

- бюджетті сақтаңыз;
- шығынды бақылауды тоқтатпаңыз;
- резерв қорын көбейтіңіз;
- табыстың бір бөлігін жинаққа бұрыңыз;
- бөліп төлеу мен жеңіл қарызға қайта қызықпаңыз.

Қарызды жабу — мәреге жету емес. Ол — жаңа, сау қаржылық өмірдің басы.

15. АҚШАҒА ДЕГЕН КӨЗҚАРАСЫҢЫЗДЫ ТҮБЕГЕЙЛІ ӨЗГЕРТІҢІЗ

Ең соңғысы әрі ең маңыздысы — ақшаға деген көзқарас. Көп адам ақшаны тек жұмсауға арналған құрал деп қабылдайды. Ақша келсе, бірден кетуі керек сияқты көреді. Кейбірі ақшаны статус үшін жұмсайды. Кейбірі ішкі күйзелісті жабу үшін жұмсайды. Кейбірі басқадан қалмау үшін жұмсайды.

Бірақ ақша — тек тұтыну құралы емес. Ол — жауапкершілік. Ол — таңдау. Ол — еркіндік. Ақшаны дұрыс басқарған адам өз өмірін де дұрыс басқара бастайды.

Сіз өзіңізден сұраңыз: мен ақшаны не үшін қалаймын? Тек бүгінгі көңіл-күй үшін бе? Әлде тыныштық үшін бе? Отбасымның болашағы үшін бе? Қарызсыз өмір үшін бе?

Ақшаға деген ойыңыз өзгермей, нәтиже түбегейлі өзгермейді. Ал ой өзгерсе, әрекет өзгереді. Әрекет өзгерсе, өмір өзгереді.

Қарыздан шығудың қысқа қорытындысы

Қарыздан шығу үшін ең алдымен ғажайып табыс емес, нақты жүйе керек. Ол жүйе мынадай:

жағдайды мойындау, жаңа қарызды тоқтату, шығынды есептеу, бюджет құру, бір стратегия таңдау, уақытша қарапайым өмірге көшу, қосымша табыс табу, артық ақшаны қарызға бағыттау, қауіпсіздік қорын жасау және қаржылық

әдетті өзгерту.

Осы жолмен жүрген адам қарыздан шығады. Мүмкін баяу шығар. Мүмкін тез шығар. Бірақ шығады.

Қарыздан шығуға көмектесетін мықты кітаптар

Қарыздан құтылғысы келетін адам тек ақша тауып қана қоймай, қаржылық ойлауын да өзгертуі керек. Соған көмектесетін кітаптар мыналар:

1. Dave Ramsey — *The Total Money Makeover*

Бұл кітаптың қазақша не орысша **ресми басылымын осы тексерісте растай алмадым**. Сондықтан мақалада ағылшынша атауын қалдырған дұрыс. Қаласаңыз, жақша ішінде түсіндірме ретінде: **«қаржыны толық реттеу туралы кітап»** деп жаза аласыз. Қазір ірі дүкендерде ағылшынша нұсқасы көрінеді.

2. Morgan Housel — *Психология денег*

Орысша кең таралған атауы: **«Психология денег. Вечные уроки богатства, жадности и счастья»**.

3. Ramit Sethi — *Я научу тебя быть богатым*

Орысша атауы: **«Я научу тебя быть богатым. 6-недельная программа по увеличению благосостояния»**.

4. George S. Clason — *Вавилондағы ең бай адам*

Бұл кітаптың қазақша атауы Ұлттық академиялық кітапхана каталогында: **«Вавилондағы ең бай адам»** деп берілген. Орысшасы: **«Самый богатый человек в Вавилоне»**.

5. Vicki Robin — *Кошелек или жизнь?*

Орысша атауы: **«Кошелек или жизнь? Вы контролируете деньги или деньги контролируют вас»**.

6. James Clear — *Атом-әдеттер*

Бұл кітаптың қазақша атауы Ұлттық академиялық кітапхана каталогында: **«Атом-әдеттер = Atomic Habits»** деп көрсетілген. Орысшасы: **«Атомные привычки. Как приобрести хорошие привычки и избавиться от плохих»**.

Қорытынды

Қарыз — үкім емес. Бұл уақытша жағдай. Бірақ ол өзінен-өзі кетпейді. Оны шешу үшін шешім керек, тәртіп керек, шыдам керек. Көп адам қарыздан шығуды ертеңге қалдырады. Сол ертең кейде айға, кейде жылға созылып кетеді. Ал уақыт өткен сайын салмақ ауырлай береді.

Егер сіз шынымен өзгергіңіз келсе, бүгін бастаңыз. Бәрін бір күнде түземейсіз. Бірақ бір қағаз алып, барлық қарызыңызды жазып шығу — бастама. Бір артық шығынды тоқтату — бастама. Бір нақты бюджет құру — бастама. Бір қосымша табыс табу — бастама.

Үлкен өзгеріс осындай кішкентай қадамдардан басталады.

Ең бастысы — өзіңізге сеніңіз. Қарызға кірген адам одан шыға да алады. Тек бұл жолы эмоциямен емес, ақылмен жүріңіз.

FAQ

Қарыздан шығуды неден бастау керек?

Ең алдымен барлық қарызды толық жазып шығып, нақты жағдайды көру керек. Одан кейін жаңа қарыз алуды тоқтатып, бюджет жасау қажет.

Қай қарызды бірінші жабу тиімді?

Егер мотивация қажет болса, ең кішкентай қарыздан бастаңыз. Ал қаржылық тиімділік маңызды болса, ең ауыр қарызды бірінші жабыңыз.

Аз табыспен де қарыздан шығуға бола ма?

Иә, болады. Бірақ ол үшін шығынды қатаң бақылау, артық шығыннан бас тарту және қосымша табыс көзін іздеу маңызды.

Қарыздан шыққан соң не істеу керек?

Бюджетті сақтап, қауіпсіздік қорын жинап, қайта қарызға кіргізетін әдеттерден бас тарту керек.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.